

COMPROMIS
PER NOVELDA

MOCIÓ QUE PRESENTA EL GPM COMPROMÍS PER NOVELDA PER A LA CREACIÓ D'UN PLA DIRECTOR DE RESTAURACIÓ ECOLÒGICA I REVALORITZACIÓ SOCIOECONÒMICA I AMBIENTAL DE LA CONCA DEL VINALOPÓ

El riu Vinalopó, amb una conca vertent d'uns 1.700 km² i una longitud d'uns 80 Km, naix en Bocairent, als peus de la Serra de Mariola, i discorre travessant la Vall de Biar fins a Villena, on configura un ample corredor en direcció Nord-Oest a Sud-Est fins a Elx, travessant perpendicularment les formacions muntanyoses Baix-Bètiques des de la planura manxega fins al mar. La distinció de tres àrees diferenciades en el territori de la conca està consolidada per la divisió comarcal: L'Alt Vinalopó, amb el seu centre en Villena, el Vinalopó Mitjà amb poblacions com Elda-Petrer, Novelda i Monòver, i el Baix Vinalopó, amb capital en Elx, i Crevillent i Santa Pola com a altres importants nuclis de població.

Una de les característiques de la conca del Vinalopó és el marcat caràcter àrid del seu clima, no tan acusat en la conca alta com en la seua part més meridional. L'ombra pluviomètrica de les serres d'Aitana i el Maigmo, que retenen els vents humits del Nord-Est, juntament amb la serra del Segura que exerceix un efecte pantalla respecte a les borrasques procedents del Sud, i el grau latitudinal de la conca, expliquen la major aridesa de la Conca del Vinalopó respecte a les conques septentrionals veïnes. Les precipitacions mitjanes anuals varien des d'un màxim de 350 mm en l'Alt Vinalopó (Beneixama) fins als 190 mm de la Romana en el Vinalopó Mitjà, amb una insolació pròpia de la latitud que dóna lloc a una notable capacitat d'evaporació per les temperatures tan altes que arriba a assolir el sòl.

Així mateix, este riu presenta un règim hidrològic marcadament mediterrani, amb una gran irregularitat en els seus cabals. Sols en la part alta de la conca compta amb cabals permanents, de les aportacions subterrànies de les serres de capçalera, encara que molt exigus en alguns trams com a conseqüència de derivacions d'aigua per a diversos usos, al temps que rep aigües residuals purificades dels municipis que travessa. A partir de Villena, el riu es comporta com una rambla, amb cabals exigus –bàsicament retorns d'aigües residuals depurades- que desapareixen durant bona part de l'any, si bé s'incrementen significativament durant episodis de pluges torrencials, arribant a superar els 350 m³/s. Quan porta cabals, el riu arriba fins al llac del Fondo d'Elx, i els cabals són drenats mitjançant assarbs artificials en les Salines de Santa Pola, conformant un espai de marjal d'elevat valor ecològic que es troba protegit.

El llit del riu a partir de Villena es troba deteriorat per intervencions humanes, com canalitzacions formigonades en trams urbans per a defensar-les de les inundacions, canalitzacions per a transportar aigües subterrànies i derivar-les a les destinacions desitjades, rectificacions del llit, embassaments

actualment reomplits per l'acumulació de sediments i en desús (com els de Petrer, Elda i Elx), desaparició de la seua vegetació de ribera, presència de flora i fauna invasora, ocupació del domini públic hidràulic o abocaments incontrolats de residus sòlids i escombraries.

S'ha de destacar l'abundància de fenòmens endorreics en la conca del Vinalopó, que es manifesten en l'existència de zones humides i llacunes com les de Villena i Salines, en la part alta i mitjana de la conca, hui dessecades i els fondons en la conca baixa. Així mateix és remarcable la intensa salinització de les seues aigües com a conseqüència dels estrats d'algeps i calcaris que travessa, cosa que dóna lloc a l'existència d'hàbitats molt singulars i al desenvolupament de flora i fauna endèmiques; la seua conservació i protecció és prioritària en aplicació de la Directiva Europea d'Hàbitats.

La conca fluvial del Vinalopó presenta mal estat ecològic de les seues masses d'aigua superficial i una intensa sobreexplotació de les masses d'aigua subterrànies, com a conseqüència de les elevades pressions antròpiques que pateix, tant per l'expansió urbana, residencial i industrial i d'infraestructures que al llarg de l'últim segle s'han articulat al voltant al seu eix principal, com per l'existència d'una històricament elevada activitat agrícola (principalment vinya) i industrial (marbre, calçat, tèxtil, agroalimentària, etc.) i al voltant de l'eix fluvial principal. De fet, en molts trams el riu s'ha convertit en un riu urbà. Per altra banda, és remarcable la importància del patrimoni hidràulic, agrari i industrial vinculat als usos històrics de l'aigua en la conca.

Durant les últimes dècades, l'atenció de les autoritats estatal i autonòmiques en relació amb la conca del Vinalopó s'ha centrat principalment a aplicar mesures per a aconseguir la màxima eficiència en el reg i en la construcció del transvasament Xúquer-Vinalopó i de les infraestructures de distribució dels cabals transvasats als usuaris finals, per a pal·liar la sobreexplotació dels aqüífers al temps que es reequilibren les extraccions d'aigües subterrànies i se satisfan les necessitats hídriques dels usos agrícoles, industrials i urbans.

L'extrema irregularitat hidrològica del riu, amb grans avingudes d'aigua, el caràcter salí de les seues aigües, el deteriorament generalitzat de l'ecosistema fluvial, la presència de males olors, insectes o escombraries en el seu entorn han provocat una percepció negativa del riu en la població, que el veuen més com una amenaça que com un recurs territorial fonamental per a incrementar la seua qualitat de vida i crear oportunitats de desenvolupament econòmic i social sostenible.

No obstant això, el compliment de la normativa europea en matèria d'aigua i protecció de la natura, incorporada a l'ordenament jurídic espanyol i valencià, requereix la posada en marxa de mesures efectives per a protegir hàbitats i espècies d'alt valor ecològic, recuperar els valors mediambientals i la funcionalitat ecològica dels ecosistemes aquàtics fortament modificats per les intervencions humanes. Això no sols afecta a les pròpies polítiques de l'aigua de protecció del medi natural, sinó a altres polítiques sectorials que incideixen sobre els usos dels recursos i el territori: agricultura, indústria, ordenació del territori, planificació urbanística, infraestructures de transport, etc. I, per tant, implica la coordinació de competències de diversos departaments i nivells de l'administració pública.

La qualitat ecològica del riu Vinalopó i la seua conca no aconsegueix l'objectiu de bon estat marcat per la normativa vigent. Es tracta d'un riu que compta amb unes característiques ecològiques singulars molt valuoses que s'ha de protegir i recuperar i una evolució històrica complexa, en la qual conflueixen diversos interessos socioeconòmics i l'acció de diversos departaments i nivells de

l'administració. Per això abordar la seua recuperació requereix un enfocament integral, integrador i multidisciplinar, amb participació de les autoritats competents i de totes les parts interessades de la societat civil, que conjuga els valors ecològics, socials, econòmics, patrimonials, històrics i territorials vinculats als ecosistemes aquàtics de la conca.

Per tot això, presentem el següent **ACORD**:

- Instar el Consell de la Generalitat Valenciana a crear una Mesa de Treball per a la Recuperació Integral de la Conca del Vinalopó, en la qual participen totes les autoritats competents, estatal, autonòmica i municipal, representants d'interessos econòmics, socials i ambientals, les universitats i centres d'investigació, centres educatius, associacions culturals, etc. així com experts, amb la finalitat d'elaborar un diagnòstic integral de l'estat de la conca del Vinalopó i dissenyar un Pla Director de Restauració Ecològica i Revalorització Socioeconòmica i Ambiental del Vinalopó, els seus ecosistemes aquàtics i els terrestres dependents d'aigües subterrànies, així com del seu patrimoni natural, històric i cultural.

Novelda, 27 d'abril de 2017

La portaveu del GPM Compromís per Novelda

Sílvia Anna Tomàs

SR. ALCALDE-PRESIDENT DE L'EXCM. AJUNTAMENT DE NOVELDA